

BDO I SVERIGE

Skärpt tillsyn på kreditmarknaden

- från snabblån till slopat LVK

Martin Tidesten, Head of Risk Advisory Services

INNEHÅLL

1. BAKGRUND: SUCCESSIVT HÅRDARE REGLER OCH TILLSYN	3
2. RÄTTSFALLEN RESURS BANK OCH SVEA BANK I DOMSTOL	4
3. TIDSLINJE: FI:S SANKTIONSPRAXIS VID KREDITGIVNING	6
4. KONSUMENTKREDITLAGEN: LAGTOLKNING OCH RÄTTSSSTATLIGA ASPEKTER	7
5. FI:S ALLMÄNNA RÅD FFFS 2023:20 (FD. 2021:29) - INNEHÅLL OCH BETYDELSE	8
6. REMISSINSTANSENAS SYNPUNKTER PÅ ATT AVVECKLA LVK	10
7. KONSEKVENSANALYS: KAPITALTILLGÅNG, LÅNEVILLKOR OCH KONKURRENS	12
8. INTERNATIONELL UTBLICK	14
9. SLUTSATSER	16

1. Bakgrund: Successivt hårdare regler och tillsyn

Under 2010-talet växte marknaden för konsumtionskrediter kraftigt, inte minst genom snabblån (högkostnadskrediter) utan säkerhet. Många hushåll, särskilt unga med låga inkomster, drog på sig dyr konsumtionsskuld, vilket bidrog till ökande överskuldssättning. Lagstiftare och tillsynsmyndigheter reagerade med en rad åtgärder för att stärka konsumentskyddet och dämpa riskfylld kreditgivning.

En första milstolpe kom 2014, då lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK) trädde i kraft. Tidigare krävdes endast anmälan för företag som gav snabblån, nu infördes tillståndsplikt hos Finansinspektionen (FI) för dessa konsumentkreditbolag. Syftet var att fånga in snabblåneföretagen i ett tillsynsregelverk i stället för att de verkade fritt under endast en anmälningsplikt. LVK-bolagen omfattades dock av lindrigare krav än banker, de fick inte ta emot inlåning och slapp de tunga kapitaltäckningskrav som bankerna har. Under de följande åren ökade ändå utlåningen från dessa bolag snabbt. Som reaktion infördes 2018 skärpta regler för högkostnadskrediter i form av ett räntetak på nominell 40% (över referensräntan) och ett kostnadstak som begränsar totala kostnader till lånebeloppet. Dessa regler, i kraft sedan 1 september 2018, syftade till att stoppa de värsta ockerförhållandena på snabblåne marknaden. Sverige anslöt sig därmed till länder som Finland, där räntetaket sänkts till 20% på konsumtionslån (2019) för att skydda låntagarna.

Trots räntetaket och andra åtgärder kvarstod oro över bristande kreditprövningar, att lån gavs till konsumenterna som egentligen saknade återbetalningsförmåga. EU började samtidigt skärpa kraven. 2020 antog europeiska bankmyndigheten omfattande riktlinjer för ansvarsfull kreditgivning (Guidelines on loan origination) och en ny EU-konsumentkreditdirektiv har förhandlats fram som ställer tydligare krav på kreditprövning, information och marknadsföring. I Sverige tillsatte regeringen 2021 en utredning för att motverka riskfylld kreditgivning, bl.a.

genom att utreda bättre underlag för kreditprövningar och behovet av ett nationellt skuldupplysningsregister. Samma år skärpte FI sina egna regler, i november 2021 trädde nya allmänna råd om krediter (FFFS 2021:29) i kraft (nu FFFS 2023:20), vilka ersatte äldre riktlinjer och förtydligade vilka uppgifter en kreditprövning bör baseras på samt hur dessa uppgifter ska inhämtas, kontrolleras och beaktas.

Trots räntetaket och andra åtgärder kvarstod oro över bristande kreditprövningar, att lån gavs till konsumenterna som egentligen saknade återbetalningsförmåga.

Denna successiva åtstramning kulminerade 2022 - 2025 i tre stora händelser: banbrytande rättsfall, nya föreskrifter och ett politiskt beslut att avveckla hela LVK-sektorn. Sommaren 2022 ingrep FI för första gången med kännbara sanktioner mot banker för brister i kreditprövning (Resurs Bank och Svea Bank). Förvaltningsdomstolarna prövade därefter var gränsen för tillräcklig kreditprövning går, vilket skapat viktiga prejudikat. Parallellt utfärdade FI de nya allmänna råden (FFFS 2021:29, nu FFFS 2023:20) för att ge branschen vägledning om god kreditgivningssed. Slutligen beslutade riksdagen våren 2025 att helt upphäva LVK, vilket innebär att enbart banker eller kreditmarknadsbolag i fortsättningen får ge konsumentkrediter. Nedan följer en genomgång av dessa utvecklingar och deras konsekvenser, från rättsfallen Resurs/Svea till FI:s sanktionspraxis, lagtolkning, nya föreskrifter, remissinstansernas synpunkter, marknadseffekter och en internationell utblick

2. Rättsfallen Resurs Bank och Svea Bank i domstol

Resurs Bank och Svea Bank sanktionerades under 2022 för otillräckliga kreditprövningar. FI genomförde en undersökning av blacolån som beviljats juni - september 2019 hos respektive bank (lånebelopp 80 000 - 400 000 kr). I juni 2022 beslutade FI att ge båda bankerna en anmärkning med höga sanktionsavgifter, 50 miljoner kronor för Resurs Bank och 45 miljoner för Svea Bank. FI ansåg att bankernas kreditprövningar brustit allvarligt i att inhämta och beakta relevanta uppgifter om kundernas ekonomi. Enbart en automatisk kreditupplysning via UC och bankernas egna kreditscore-modeller bedömdes inte räcka som underlag. FI noterade t.ex. att UC-registret inte är heltäckande, det saknar skulder till Kronofogden, CSN-studier och vissa snabb lån och att bankerna dessutom bortsåg från centrala utgifts- och skuldfaktorer som bostadslåns storlek, antal barn, boendekostnader och befintliga krediter. Vidare hade Resurs inte kontrollerat lämnade inkomstuppgifter mot t.ex. deklARATIONER. Sammantaget ansåg FI att bankerna inte grundat sina kreditbeslut på "tillräckliga uppgifter" om kundernas ekonomiska förhållanden, i strid med 12 § konsumentkreditlagen. Även kravet på god kreditgivningssed (6 §) ansågs åsidosatt genom dessa brister. Däremot ansåg FI inte att överträdelserna nådde den nivå som skulle motivera varning eller indraget tillstånd, en anmärkning bedömdes proportionerlig.

I juni 2022 beslutade FI att ge båda bankerna en anmärkning med höga sanktionsavgifter, 50 miljoner kronor för Resurs Bank och 45 miljoner för Svea Bank.

Båda bankerna överklagade FI:s beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm. I november 2023 kom domarna, där förvaltningsrätten biföll bankernas överklaganden och

upphävde FI:s sanktionsbeslut. Domstolen menade att FI inte hade tillräckligt stöd för att slå fast att de uppgifter bankerna använt verkligen var otillräckliga. I klartext ansåg första instans att det inte var visat att lagkravet hade överträtts, en viktig signal om beviskrav och rättssäkerhet. FI å sin sida ansåg att domstolen fokuserat för ensidigt på formalia och underskattat konsumentskyddsaspekten. Myndigheten valde därför att överklaga vidare. Kammarrätten i Stockholm beviljade prövningstillstånd i januari 2024 för båda målen.

storleken på bostadslån, antal barn, vissa andra skulder är enligt Kammarrätten så centrala för konsumentens ekonomi att kreditbesluten inte kan anses bygga på tillräckliga underlag.

Kammarrätten gick sedan på FI:s linje. I juni 2024 meddelades dom i Resurs Bank-målet där Kammarrätten biföll FI:s överklagande och fastställde sanktionsavgiften. Domstolen gjorde en annan bedömning än förvaltningsrätten, de uppgifter som bankerna hade utelämnat i kreditprövningen (t.ex. storleken på bostadslån, antal barn, vissa andra skulder) är enligt Kammarrätten så centrala för konsumentens ekonomi att kreditbesluten inte kan anses bygga på tillräckliga underlag. Kammarrätten betonade uttryckligen syftet med konsumentkreditlagen, att skydda konsumenter mot överskuldssättning och ansåg att detta syfte skulle väga tungt vid tolkningen. Eftersom bankens underlag bedömdes bristfälligt, behövde domstolen inte gå in på frågan om utfallet (t.ex. bankens kreditförluster eller antal inkassoärenden) var lågt eller högt. På samma sätt fick FI rätt mot Svea Bank i Kammarrättens dom i september 2024, där även

det sanktionsbeslutet fastställdes i sin helhet. Svea Banks argument att deras statistiska kreditmodell var vetenskapligt utformad och gav god prediktiv förmåga hjälpte alltså inte, Kammarrätten konstaterade att oavsett modell måste vissa grunduppgifter samlas in och beaktas för att uppfylla lagens krav.

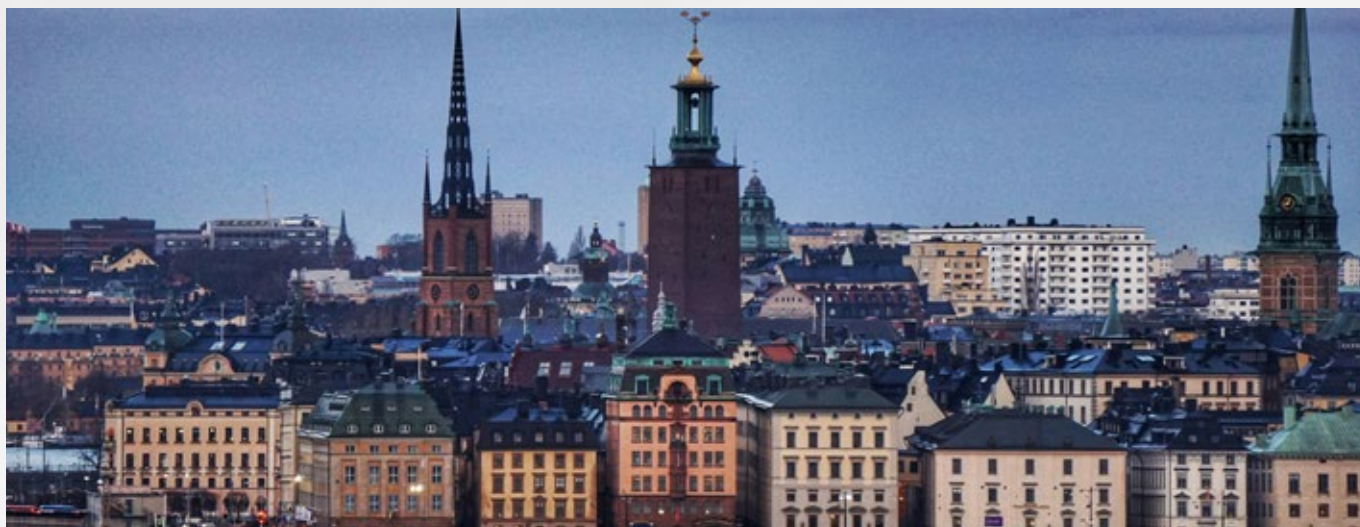
Bankerna försökte slutligen få prövning i Högsta förvaltningsdomstolen, men i december 2024 beslutade HFD att inte meddela prövningstillstånd i något av målen. Därmed vann Kammarrättens avgöranden laga kraft och FI:s sanktioner stod fast. Rättsfallen Resurs och Svea har därigenom klargjort rättsläget, en kreditprövning anses inte leva upp till 12 § konsumentkreditlagen om långgivaren bortser från centrala ekonomiska uppgifter (som bostadslån, familjeförsörjningsbörd, befintliga skulder mm.) när den bedömer en konsuments återbetalningsförmåga. Domarna understryker att lagens preventiva syfte, att undvika att konsumenter hamnar i skuldfällor, måste tas på allvar.

Ett centralt inslag i Kammarrättens domar är att man ger Finansinspektionen ett tydligt tolkningsutrymme i fråga om hur gällande rätt ska tillämpas i praktiken. Istället för att strikt pröva om ett exakt lagkrav brutits i varje enskilt fall, accepterar domstolen FI:s funktionella syn på kreditprövningens syfte och dess betydelse för att förebygga överskuldssättning. Denna praxis förstärker myndighetens roll som normgivande aktör och innebär i praktiken en

maktförskjutning till FI:s fördel. Att myndighetens tolkning vinner rättsligt stöd i ett så centralt område kan ses som en del av en bredare utveckling där politikens fokus på konsumentskydd och reglering av riskfylld kreditgivning får stöd i rättstolkningen. Det väcker frågor om balanspunkten mellan rättssäkerhet, förutsebarhet och effektiv tillsyn i ett förändrat marknadsklimat.

FI välkomnade utslagen som en seger för konsumentskyddet och betonade att fler tydliga domar på området nu ger alla aktörer bättre vägledning om vad som gäller. I branschen mottogs avgörandena med blandade reaktioner. Vissa menade att rättsläget äntligen klarnat, medan andra oroade sig för att kraven är svårtolkade i praktiken och att tillsynen riskerar bli retroaktiv eftersom tydliga kriterier först utkristalliserats efter domstolsprövning. Klart är att Resurs- och Svea-målen blev ett prejudikat som nu sätter ribban för alla kreditgivare när det gäller hur noggrann en kreditprövning måste vara

Domarna understryker att lagens preventiva syfte, att undvika att konsumenter hamnar i skuldfällor, måste tas på allvar.

3. Tidslinje: FI:s sanktionspraxis vid kreditgivning

1 september 2018:

Räntetak och kostnadstak införs för snabblån (högkostnadskrediter) enligt konsumentkreditlagen. Syftet är att stoppa oskäligen utlåningsvillkor och dämpa överskuldssättningen.

1 november 2021:

FI inför nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden (FFFS 2021:29) som klargör hur kreditprövningar bör utföras och vilket underlag som krävs.

22 juni 2022:

FI meddelar sanktioner mot Svea Bank (45 mnkr) och Resurs Bank (50 mnkr) för bristande kreditprövningar, fallen där FI ingriper mot otillräckligt underlag i kreditbeslut. Besluten motiveras med att bankerna brutit mot 12 § konsumentkreditlagen genom att inte grunda lånen på "tillräckliga uppgifter" om kundens ekonomi.

November 2023:

Förvaltningsrätten i Stockholm upphäver FI:s sanktioner mot båda bankerna. Domstolen anser att FI inte bevisat att bankernas kreditprövningar bröt mot lagen. FI meddelar i december att man överklagar och framhåller vikten av att konsumentskyddet väger tyngre.

Juni - september 2024:

Kammarrätten i Stockholm går på FI:s linje. I juni fastställs Resurs Bank-sanktionen och i september Svea Bank-sanktionen. Kammarrätten slår fast att bankerna bortsett från centrala uppgifter (t.ex. bostadslån, familjesituation) och därmed inte uppfyllt lagens krav.

13 december 2024:

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att inte ta upp målen. Kammarrättens domar står därmed fast som vägledande.

21 maj 2025:

Riksdagen antar regeringens proposition om att upphäva LVK. Från 1 juli 2025 krävs därmed tillstånd enligt bank- och finansieringsrörelselagen (LBF) för all verksamhet som innebär konsumentkreditgivning eller förmedling. LVK-bolag får fortsätta under en övergångsperiod (t.o.m. juli 2026) om de ansöker om banktillstånd, annars måste de avveckla sin kreditverksamhet.

4. Konsumentkreditlagen: lagtolkning och rättsstatliga aspekter

Konsumentkreditlagen (2010:1846) är en central skyddslag för låntagare. För kreditgivare innebär den bl.a. att: (1) god kreditgivningssed ska iakttas (6 §) man ska handla ansvarsfullt och inte rekommendera ofördelaktiga lån och (2) kredit får bara beviljas om konsumenten "bedöms ha ekonomiska förutsättningar att fullgöra åtagandet" (12 §). Underlaget för en sådan kreditprövning ska utgöras av "tillräckliga uppgifter" om konsumentens ekonomiska förhållanden (också i 12 §). Formuleringen är generell hållen och lämnar utrymme för tolkning. Lagstiftaren valde alltså en principbaserad regel, att varje lån ska föregås av en omsorgsfull prövning, snarare än att detaljreglera exakt vilka uppgifter som måste inhämtas eller hur kalkylen ska göras.

Det relativt öppna regelverket ställer stora krav både på branschen och på tillsynen. Kreditgivarna måste själva tolka vad som är "tillräckliga uppgifter" och hur djupt de ska gräva i varje kunds ekonomi. Tillsynsmyndigheten (tidigare Konsumentverket för många av snabblåneföretagen, numera FI) måste i efterhand kunna bedöma om en viss prövning var tillräcklig ofta utan att lagen pekar ut en glasklar gräns. Detta aktualiserar viktiga rättsstatliga principer, förutsebarhet och likabehandling. Om kraven är vaga riskerar ansvarsutkrävandet att bli godtyckligt eller åtminstone svårt för företagen att förutse. Å andra sidan ger generalklausulen flexibilitet att anpassa kraven efter kontext (t.ex. att ett litet krediköp på ett par hundralappar inte ska behöva samma rigorösa process som ett stort blacolån).

Resurs- och Svea-fallen illustrerar denna spänning. Förvaltningsrättens friande domar 2023 kan ses som en försiktig linje ur rättssäkerhetssynpunkt, domstolen efterlyste tydligare belägg från FI för att bankernas underlag faktiskt var otillräckligt. Implicit signalerade FR att när lagen är generellt formulerad bör inte sanktioner dömas ut alltför lättvindigt, myndigheten måste visa klart att banken

åsidosatt ett påtagligt krav. Kammarrätten 2024 betonade istället lagens ändamål (att förhindra överskuldssättning) och gjorde en mer normativ tolkning, att underlåta inhämtning av vissa uppgifter (som boendekostnad eller barnantal) strider mot lagens krav då dessa uppgifter "är så centrala" för ekonomin. KR lade mindre vikt vid exakt var gränsen för bevisbördan går och mer vid att upprätthålla en hög standard i kreditprövningar för att skydda konsumenter.

Ur ett rättsstatligt perspektiv är det positivt att Kammarrättens domar nu ger tydligare praxis, "tillräckliga uppgifter" har konkretiserats. Samtidigt kan man fråga sig om det hade varit önskvärt att redan lagen eller förordningarna i högre grad preciserat kraven. Faktum är att FI genom föreskrifter och allmänna råd försökt fylla ut normen, men dessa är juridiskt inte bindande på samma sätt som lag. När sanktionerna prövades i domstol kunde FI inte enbart luta sig på sina egna allmänna råd, utan behövde övertyga om lagbrott. Processen visade på vikten av tydlig reglering, först efter över ett års rättsprocess (2022 - 2024) fick alla inblandade klarhet i vad lagen kräver i praktiken.

I kölvattnet av dessa fall har också lagstiftaren vidtagit ytterligare steg för att eliminera oklarheter. En statlig utredning (SOU 2023:38) har lämnat förslag på en helt ny konsumentkreditlag, där kreditprövningskraven kan komma att förtydligas och kanske kodifiera sådant som idag bara står i allmänna råd. Bland annat har diskuterats om en standardiserad KALP-kalkyl (kvar-att-leva-på) bör lagstadgas, och om ett nationellt skuldupplysningsregister bör införas för att ge kreditgivare full insyn i låntagarens totala skulder. Lagrådet rekommenderade också att regeringen analyserar konsumentkreditfrågorna vidare i samband med genomförandet av EU:s nya direktiv. Allt detta pekar på att lagstiftningen är i rörelse mot större klarhet och stringens, vilket i sin tur stärker rättssäkerheten för både låntagare och långivare.

5. FI:s allmänna råd

FFFS 2023:20 (fd. 2021:29)

- innehåll och betydelse

För att guida branschen och tolka det öppna lagkravet i 6 § och 12 § KkrL utfärdade FI först allmänna råd 2014 (FFFS 2014:11) och uppdaterade dem 2021 (FFFS 2021:29). Allmänna råd är inte bindande föreskrifter, men de har stor praktisk tyngd, finansaktörer förväntas följa dem för att anses uppfylla god sed och lagens krav. FFFS 2021:29, som trädde i kraft 1 november 2021, skärpte och förtydligade flera punkter jämfört med de tidigare råden.

I de nya råden anges att kreditgivarens bedömning av konsumentens återbetalningsförmåga bör baseras på ett brett underlag:

Sysselsättning och inkomster:

Uppgift om kundens anställning/inkomstkälla och inkomstnivå bör inhämtas. Om inkomsten är oregelbunden (t.ex. projektanställning eller egenföretagare) bör även historiska inkomster och deras källa beaktas.

Utgifter och skulder:

Alla relevanta utgifter (boende, levnadskostnader, barn, befintliga lån m.m.) samt skulder och åtaganden (inklusive borgensåtaganden) bör kartläggas. Kredittagare med medlåntagare ska prövas på var och ens ekonomi individuellt.

Kreditens syfte:

Om lånets ändamål kan påverka bedömningen (t.ex. om lånet är avsett att lösa andra skulder eller finansiera en riskfylld investering) bör även syftet efterfrågas.

Hämta uppgifter från ändamålsenliga källor:

Långgivaren bör använda pålitliga källor för information. Uppgifter direkt från konsumenten kan användas, men konsumenten ska informeras om vikten av att de är korrekta och aktuella. Helst bör självrapporterade uppgifter verifieras mot oberoende data.

Kontroll och verifiering:

Råden betonar att uppgifterna måste vara korrekta och aktuella. Om det finns skäl att anta att inhämtade uppgifter är ofullständiga eller felaktiga bör kreditgivaren kontrollera dem på lämpligt sätt. Till exempel rekommenderas att:

- Inkomstuppgifter kontrolleras mot taxerad inkomst (och vid behov lönespecifikationer).
- Levnadskostnader jämförs med schabloner (t.ex. Konsumentverkets referensbudget) för att se om de uppgivna utgifterna verkar rimliga.
- Skulduppgifter kollas mot externa register (t.ex. UC, Kronofogden). Om kontrollen visar att kunden har fler lån än hen uppgett, bör långgivaren fråga konsumenten om detta.
- Även uppgifter från externa källor kan behöva dubbelkollas då de kan vara inaktuella eller ofullständiga.

Betalningsförmåga och KALP:

Kreditgivaren bör tillämpa rimliga grundkrav och metoder för att säkerställa att konsumenten kan bibehålla en skälig levnadsstandard efter att krediten beviljats. I praktiken innebär det att en kvar-att-leva-på-kalkyl bör göras där inkomster minus nödvändiga utgifter och befintliga krediter visar att utrymme finns att bära den nya krediten. Man bör inte "låna ut på marginalen" så att minsta oförutsedda utgift stjälper ekonomin.

Säkerheter och medlåntagare:

Om krediten har en säkerhet (t.ex. pant) klagör råden att säkerheten normalt inte ska inverka på prövningen av återbetalningsförmågan (undantag finns dock om säkerheten minskar låntagarens kostnader, som vid bostadslån med säkerhet då 12 a § KkrL delvis modifierar bedömningen). Vid flera kredittagare bör vardera persons ekonomi prövas, även om beslutet kan fattas baserat på deras gemensamma betalningsförmåga.

Dokumentation:

Långgivaren bör dokumentera underlaget för kreditprövningen tydligt. Således ska det i efterhand gå att utläsa vilka uppgifter som inhämtats och hur bedömningen gjordes något som underlättar tillsyn och tvistlösning.

Information vid avslag:

Om krediten nekas bör kunden få tydlig information om orsaken (t.ex. "din inkomst räcker inte för önskat lånebelopp"). Detta ökar transparensen och förståelsen hos konsumenten.

Genom råden klargjorde FI sin syn, en seriös kreditprövning innebär att man skaffar en helhetsbild av konsumentens ekonomi, inkomster, utgifter, skulder och säkerställer att uppgifterna är riktiga. Råden speglar också erfarenheterna från tillsyn (t.ex. att många låntagare underskattar sina levnadskostnader eller glömmer nämna vissa skulder, varför kontroll mot schablon och register behövs). FFFS 2021:29 ligger i linje med internationell praxis, många av punkterna återfinns även i EBA:s riktlinjer och i andra länders regler för ansvarsfull kreditgivning. Att FI valde formen "allmänna råd" (icke-bindande) kan bero på att man snabbt ville få ut vägledning utan den längre process som bindande föreskrifter kräver. Dock finns nu signaler på att FI överväger att uppgradera dessa råd till bindande regler i FI:s författningsplan för 2025 nämns t.ex. en översyn av konsumentkreditföreskrifter.

en seriös kreditprövning innebär att man skaffar en helhetsbild av konsumentens ekonomi, inkomster, utgifter, skulder och säkerställer att uppgifterna är riktiga.

Sammanfattningsvis har FI:s allmänna råd från 2021 fungerat som en tolkningsnyckel till konsumentkreditlagens allmänna krav. De har gett branschen mer konkreta hållpunkter för hur en god kreditprövning ska gå till. Råden trädde i kraft strax efter den period som granskades i Resurs/Svea-målen (2019) och hade alltså ännu inte hunnit verka då. I efterhand kan man se att råden i princip förutsåg

precis de brister som sedan uppdagades i bankernas rutiner exempelvis att enbart UC-score inte är nog, att låntagarens boendekostnader och familjesituation måste beaktas, och att inkomst bör verifieras. Domstolsutfallet 2024 har i praktiken gett råden tyngd som praxis. Även om FFFS 2021:29 formellt bara är rekommendationer, har Kammarrätten genom sina domskäl i stort sett bekräftat innehållet som en norm för vad lagen kräver.

6. Remissinstansernas synpunkter på att avveckla LVK

Regeringens promemoria "Stärkt konsumentskydd på kreditmarknaden" (2023) som föreslog att lagen (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter skulle upphävas skickades på remiss till en lång rad instanser. Förslaget innebar att alla nuvarande konsumentkreditinstitut och kreditförmedlare måste skaffa bank- eller kreditmarknadstillstånd (enligt LBF) för att få fortsätta sin verksamhet, eller annars upphöra. Remissvaren visade en splittrad bild mellan olika intressenter:

Branschföreträdare för fintech- och kreditbolag var starkt kritiska. Swedish FinTech Association (SweFinTech) ansåg att förslaget var missriktat och oproportionerligt. De pekade på att FI så sent som januari 2023 övertog tillsynen av kreditprovningar för konsumentkreditinstitut och ännu inte funnit några allvarliga brister som motiverat ingripanden. Om inga stora missförhållanden konstaterats hos LVK-bolagen, varför då avveckla hela sektorn? SweFinTech framhöll att problemet snarare verkade ligga i otydliga regler för kreditprovning generellt eftersom även banker (som ju redan har tillstånd) blivit fällda än i att bolagen saknar bankstatus. I deras ögon borde fokus ligga på att förtydliga reglerna och skärpa tillsynen, inte att kräva banktillstånd av alla aktörer. Flera kreditinstitut och låneförmedlare (t.ex. Brixo, Lendo, Zmarta m.fl.) framförde liknande synpunkter. Man varnade för att förslaget skulle slå hårt mot tillgången på innovativa digitala kredittjänster och hämma fintech-sektorn i Sverige. Svenska fintechbolag har varit framstående i Europa, och ett avskaffande av LVK riskerar enligt dem att bromsa teknikutveckling och konkurrens, något som i slutändan kan missgynna konsumenterna. Vidare argumenterades att skillnaden i tillståndskrav mellan banker och konsumentkreditinstitut finns av en anledning, banktillstånd medför kapitalkrav mm. som främst är till för finansiell stabilitet och insättarskydd, inte för att skydda konsumenter från överskuldssättning. Att kräva samma tunga bankkrav på bolag som varken tar inlåning eller sysslar med annat än konsumentkrediter (eller i fallet kreditförmedlare inte ens ger ut egna krediter) ansågs oproportionerligt.

Konsument- och skuldmyndigheter intog generellt en positiv hållning till skärpningen. Kronofogdemyndigheten och Konsumentverket har länge larmat om att snabbblån och andra lätta krediter driver många särskilt unga in i skuldfällor. De välkomnade därför åtgärder som kan förebygga överskuldssättning. Argumentet var att det är en onödig risk att ha en parallell sektor med lägre tillsyns krav, om alla aktörer tvingas uppfylla bankstandard blir det mindre utrymme för oseriös kreditgivning. Även Sveriges Konsumenter (konsumentorganisationen) samt LO (fackföreningsrörelsen) ställde sig bakom målet att få bukt med rovdrevna utlåningsformer. Man betonade att kostnaden för överskuldssättning i mänskligt lidande och i samhällsekonomiska termer är så hög att drastiska åtgärder är motiverade. Flera pekade på att LVK-bolagen bara står för en liten del av den totala utlåningen (någon procent) men en oproportionerligt stor andel av inkasso- och kronofogdeärenden. Ur det perspektivet ansågs nyttan för konsumentskyddet överväga eventuella nackdelar för konkurrensen.

Svenska fintechbolag har varit framstående i Europa, och ett avskaffande av LVK riskerar enligt dem att bromsa teknikutveckling och konkurrens, något som i slutändan kan missgynna konsumenterna.

Banksektorn och etablerade finansbolag var försiktigt positiva. Svenska Bankföreningen delade problembilden och invände inte mot att LVK avskaffas. Bankerna har länge efterfrågat en mer "level playing field", där alla som sysslar med kreditgivning omfattas av likartade krav. De ansåg att nuvarande ordning gav LVK-bolagen en viss konkurrensfördel genom lägre kapitalkrav och enklare regelverk, vilket gjort det möjligt för dem att nischa sig mot mer riskfyllda utlåningssegment och ändå ta höga

räntor. Bankföreningen menade att att avveckla LVK kunde främja sund konkurrens, eftersom aktörer då tävlar på mer jämbördiga villkor. Dock betonades att övergångsperioden måste hanteras varsamt så att inte konsumenterna kommer i kläm. Några banker påpekade att de själva erbjuder liknande lån som LVK-bolagen, men under FI:s tillsyn, och att det därför är rimligt att även fristående bolag har motsvarande tillsynskrav för att undvika regulatorisk arbitrage (att företag väljer det minst stränga regelverket).

Konkurrensverket och Reglerrådet hade vissa reservationer kring hur förändringen skulle påverka marknadsdynamiken. Färre aktörer och högre inträdesbarriärer kan i längden leda till sämre utbud och högre priser, varnade de. Samtidigt konstaterades i underlaget att LVK-sektorns volym är begränsad och att många av bolagen sannolikt antingen tar steget upp och blir kreditmarknadsbolag eller försvinner genom uppköp, vilket kanske inte drastiskt ändrar konkurrensläget på kort sikt. Konkurrensverket efterlyste dock uppföljning av effekterna, man ville inte att konsumenter med svag kreditvärdighet helt stängs ute från finansiering, eller att utlåningen flyttar utomlands till mindre kontrollerade plattformar.

Lagrådet gjorde en uppmärksamman invändning rörande kreditförmedlarna. Förslaget omfattade nämligen även låneförmedlare, trots att dessa inte själva lånar ut pengar utan bara matchar konsumenter med långivare. Lagrådet ansåg att det var överdrivet att tvinga även förmedlarna att upphöra eller bli banker. Regeringens motivering att annars kunde oseriösa långivare kringgå lagen genom att verka som "förmedlare" övertygade inte. Lagrådet påpekade att problemen med kreditförmedlare snarare handlar om aggressiv marknadsföring och att det kan lösas inom marknadsföringslagstiftningen. Att inskränka näringsfriheten för en hel förmedlarbransch utan tydlig koppling till överskuldssättningsproblemet ansågs inte uppfylla kravet på proportionalitet. Lagrådet förordade att denna del av förslaget skulle omprövas eller utredas vidare i samband med implementeringen av EU:s nya konsumentkreditdirektiv. I den slutliga propositionen valde regeringen dock att gå vidare med att inkludera kreditförmedling under förbudet (dvs. även förmedlare

måste ha LBF-tillstånd framöver). Detta beslut kritiserades av branschföreträdare som Lendo och Zensum, som menade att det i praktiken omöjliggör deras nuvarande affärsmodell. Under riksdagsbehandlingen gjordes vissa justeringar för att mildra effekten för förmedlarna bland annat finns möjligheten att de kan fortsätta som anknutna ombud till banker, eller genom andra samarbeten, istället för egna tillstånd. Men generellt valde lagstiftaren att låta konsumentskyddet väga tyngre än förmedlarbranschens intressen i detta avseende.

Sammanfattningsvis blottade remissrundan en tydlig skiljelinje: konsumentskyddsintresset kontra konkurrens- och innovationsintresset. Förslaget att avveckla LVK fick stöd av många som värnar konsumenterna i utsatta lägen, men mötte motstånd från de aktörer som skulle drabbas ekonomiskt och från dem som oroar sig för minskad konkurrens. Regeringen och riksdagsmajoriteten valde att gå vidare med reformen, med argumentet att riskerna med fortsatt överskuldssättning överväger farhågorna om mindre konkurrens. Man pekade också på att de ca. 70 konsumentkreditinstitutens tillsammans bara står för en försumbar andel av nyutlåningen, vilket antyder att konsumentkrediter ändå huvudsakligen kommer från banker och kreditmarknadsbolag framöver så utbudet påverkas marginellt i makroperspektiv. Kritikerna menar dock att för vissa kundsegment (de med svag kreditprofil som bankerna ofta nobbar) kan effekten bli kännbar.

7. Konsekvensanalys: kapitaltillgång, lånevillkor och konkurrens

Att hela LVK-sektorn avvecklas är en ovanlig och drastisk åtgärd, och den får flera följdverkningar på marknaden:

Tillgång till krediter:

Konsumenter med låg kreditvärdighet eller tunn ekonomisk historik kan få svårare att låna framöver. Under LVK-regelverket fanns specialiserade aktörer som riktade sig till just dessa kundgrupper (mot hög ränta som kompensation). När dessa aktörer försvinner eller tvingas bli mer likriktade med banker, kommer många riskfyllda låntagare sannolikt nekas lån. Ur samhällets perspektiv är detta delvis avsikten att hindra att ekonomiskt svaga hushåll drar på sig ohållbara skulder. Men för individen kan det innebära att vissa finansieringsbehov (t.ex. att laga bilen för att kunna ta sig till jobbet) blir svåra att lösa lagligt. Risken finns att en del konsumenter vänder sig till ovanförstående utlånare, t.ex. utländska webbplattformar utanför tillsyn eller rena ockerlån på grå marknaden, om de desperat behöver pengar. Myndigheter måste därför hålla uppsikt så att inte problemet med skulder bara förskjuts utanför det reglerade systemet.

Lånevillkor och produktutbud:

Med färre nischaktörer kan lånevillkoren för högre riskklienter stramas åt. De traditionella bankerna tenderar att vara mer försiktiga de beviljar färre lån till den medel- eller högriskprofil och prissätter risk mer konservativt (dvs. erbjuder inte hur höga räntor som helst, utan säger snarare nej om risken bedöms för hög). LVK-bolagen fyllde tidigare ett gap genom att erbjuda små lån med mycket hög ränta till kunder som bankerna ratade. Efter reformen kan det hända att sådana lån försvinner helt. De konsumenter som fortfarande kvalar för lån hos de etablerade kreditgivarna kan paradoxalt nog få lägre räntor än de hade betalat hos snabblånebolagen eftersom banker och kreditmarknadsbolag har lägre finansieringskostnader och kanske väljer att konkurrera

mer på ränta i ett mer homogent fält. Samtidigt försvinner vissa produkter, till exempel "kredit utan UC" (som vissa mindre bolag marknadsfört för att locka lån utan att det påverkar kreditupplysningscoren) eller mycket snabb helgutbetalning, sådana nischade erbjudanden var typiska i fintech-segmentet. Kvar blir troligen en standardiserad palett av privatlån, kreditkortskrediter och delbetalningar, där villkoren är mer lika från aktör till aktör. Innovationen inom kreditprodukter kan dämpas, åtminstone på kort sikt, när färre små aktörer experimenterar med nya lösningar. Dock kan fintechbolag komma att pivotera, istället för att själva ge kredit blir de teknikleverantörer åt banker (t.ex. genom white label-lösningar) eller fokuserar på andra finansiella tjänster.

Konkurrens och marknadsstruktur:

På kort sikt minskar antalet aktörer som erbjuder konsumentkrediter. Om inte alla ca. 70 konsumentkreditinstitut söker och får banktillstånd kommer en del helt sonika lägga ned. Redan innan riksdagens beslut började konsolidering ske, några bolag har sökt bli kreditmarknadsbolag, andra har köpts upp av större aktörer, och vissa har ställt om till rena kreditförmedlare eller andra affärsmodeller. Regeringen medgav att förslaget kan minska konkurrensen och utbudet "i viss utsträckning". Detta måste, menade man, vägas mot behovet av ett starkare konsumentskydd. I bästa fall anpassar sig marknaden så att de seriösaste LVK-aktörerna överlever som nya kreditmarknadsbolag, medan de mest tvivelaktiga försvinner och att banker i viss mån fyller tomrummet genom att adressera kundsegment de tidigare ignorerat. I värsta fall leder det till en oligopolisk situation där de stora bankerna befäster sin dominans och inte känner press att utveckla nya erbjudanden eller hålla nere räntemarginalerna. Konkurrensverket betonade därför vikten av att följa upp effekterna på räntor och villkor för konsumenterna efter lagändringen.

Kapitaltillförsel och branschförändring:

För de bolag som försöker ta klivet till att bli kreditinstitut (under LBF) innebär det en kapitalutmaning. Enligt lagen krävs minst 5 miljoner euro i eget kapital för ett kreditmarknadsbolag, jämfört med tidigare LVK där kapitalkrav kunde vara betydligt lägre eller inte lika formellt reglerade. Vissa snabbväxande fintech-lånebolag kan locka investerare och klara den tröskeln, medan andra inte kommer få ihop kapitalet. Branschen argumenterade att innovationskraften sitter mycket hos de mindre aktörerna och att ett sådant krav riskerar slå ut entreprenörer och gynna stora etablerade finanskoncerner. Å andra sidan framhåller tillskyndarna att den som inte kan leva upp till bankkraven kanske inte heller bör hålla på med utlåning de kraven finns ju där för att säkra långsiktig stabilitet och konsumentskydd. På makronivå är LVK-bolagens utlåning som sagt liten, så ingen systemkris lär uppstå av att de försvinner. Men för fintech-sektorn i Sverige är detta ett bakslag. Svensk fintech har varit framgångsrik just inom krediter och betalningar. Flera remissinstanser varnar att kravet på banktillstånd kan göra Sverige mindre attraktivt för fintech-startups inom lending, jämfört med andra länder där man kan bedriva sådan verksamhet under enklare licens. SweFinTech talade om ett "hårt slag" mot branschen som kan få negativa effekter på innovation och konkurrenskraft. Det är möjligt att vi får se svenska fintech-bolag omlokalisera eller söka utländska licenser för att fortsätta erbjuda kredittjänster internationellt.

Sammantaget är konsumentpåverkan av åtgärderna tvåsidig. På plussidan är att färre kommer få riskabla

lån, vilket bör minska antalet personer som hamnar hos Kronofogden, just de utpekade snabblånen har ju identifierats som en skuldfälla för många unga. De som faktiskt får lån, gör det sannolikt efter en noggrannare prövning, vilket i idealfallet betyder att lånen är hållbara och att låntagaren har råd. Räntetak och kostnadstak är redan

Det är möjligt att vi får se svenska fintech-bolag omlokalisera eller söka utländska licenser för att fortsätta erbjuda kredittjänster internationellt.

på plats, så de värsta excesserna i prissättning var redan borttagna 2018, nu handlar det om att även prövningen stramas åt och att de mest aggressiva långivarna försvinner. På minussidan är för den minoritet av konsumenter som tidigare kunde vända sig till snabblåneföretag vid akut penningbrist, kan nödlösningarna bli färre. Den långsiktiga effekten på räntor är svårbedömd men i och med att de dyra lånens utbud stryps kan hushållens genomsnittliga lånekostnad faktiskt sjunka något (då de som inte borde låna helt enkelt inte får lån, och de som får lån kanske erbjuds lite lägre ränta än de betalat på snabblånen). Dock kan totala kapitaltillgången för konsumtion krympa, om färre lån ges ut minskar hushållens köpkraft i det korta loppet, vilket t.ex. detaljhandeln kan märka av. Det är dock en avsedd effekt att konsumtion på kredit ska ske mer ansvarsfullt och inte drivas av lån man inte borde få.

8. Internationell utblick

Frågan om ansvarfull kreditgivning och konsument-skydd är aktuell i många länder. Generellt har man sett en rörelse mot hårdare regleringar av snabblån och konsumtionskrediter, men få länder har gått så långt som Sverige nu gör genom att kräva bank-tillstånd för all kreditgivning. Här är några nedslag internationellt:

Norden:

Våra grannländer har liknande problem med konsumtionsskulder och har genomfört liknande punktinsatser som Sverige. I Finland har man varit pådrivande med låga räntetak 2019 sänktes taket för konsumentkrediter till 20%, och under pandemin gjordes en tillfällig sänkning till 10% för vissa lån. Från 2023 skärptes taket ytterligare till 15% för vissa lån, enligt finska Finansinspektionen. Finland har dock inte avskaffat möjligheten för specialiserade kreditbolag att verka, de måste registrera sig och står under konsumenttillsyn, men inget krav på banklicens finns. Norge införde 2019 en omfattande skuldinformationslag och inrättade ett nationellt gjeldsregister, där all konsumentsskuld rapporteras i realtid. Detta ger norska långivare en komplett bild av varje låntagares totalbelåning, vilket avhjälper problemet med att kreditupplysningar kan missa vissa skulder (en fråga som var central i Resurs/Svea-målen). Norge införde också en föreskrift om att ingen ska få ta nya lån som gör att deras totala skuld överstiger 5 gånger årsinkomsten, en regel som omfattar även konsumtionslån. Dessa åtgärder har bromsat tillväxten i förbrukslån i Norge markant och tvingat långivare att bli mer selektiva. Inte heller Norge kräver banklicens för alla konsumentlånebolag, men de måste ha Finanstilsynets tillstånd och följa detaljerade utlåningsregler. Danmark har infört räntetak (max 35% effektiv ränta) och förbjudit så kallade "rente-løse" lån med höga avgifter genom en regel att kostnader totalt inte får överstiga lånebeloppet likt det svenska kostnadstaket. Danmarks Finanstilsyn har också intensifierat tillsynen över

kreditbolag och stängt av de som misskött sig. Men liksom övriga länder har man kvar möjligheten att verka som kreditgivare utan att vara bank, under särskild licens..

Norge införde också en föreskrift om att ingen ska få ta nya lån som gör att deras totala skuld överstiger 5 gånger årsinkomsten, en regel som omfattar även konsumtionslån.

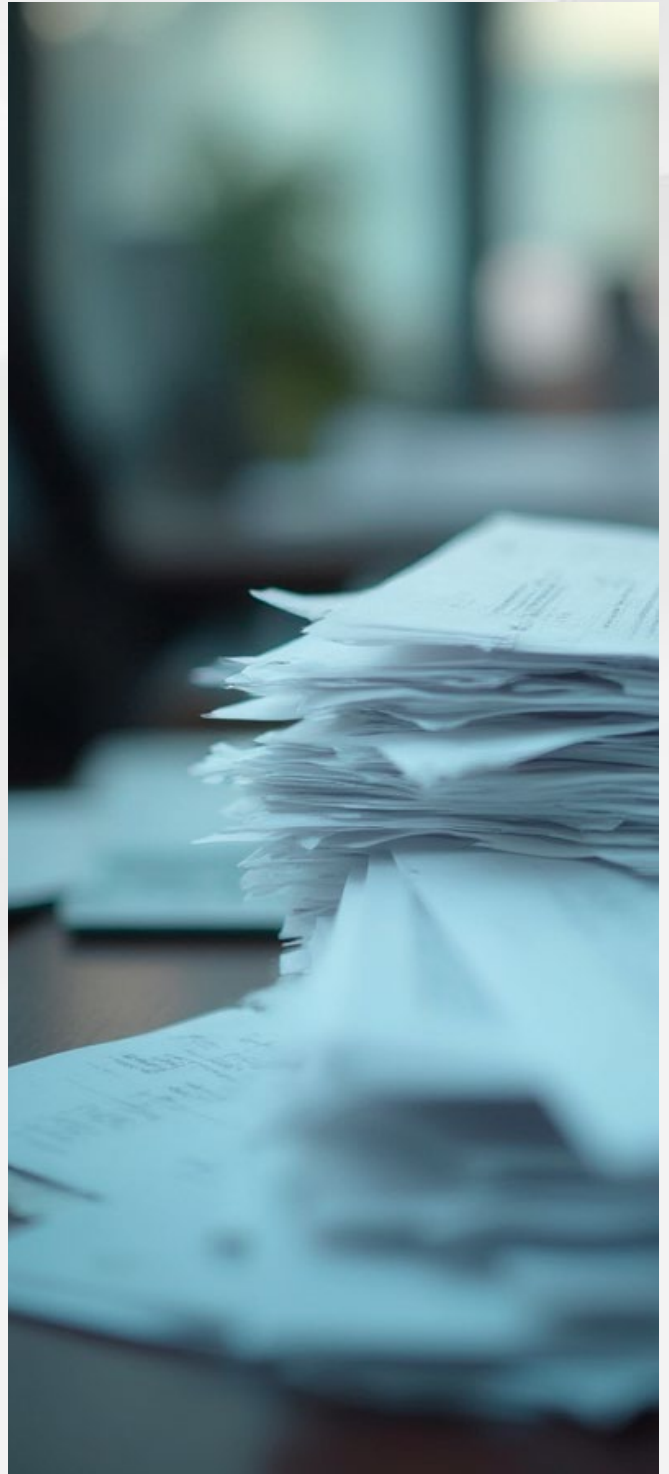
Europa (övriga EU):

I EU pågår som nämnt revideringen av konsumentkreditdirektivet från 2008. Det nya direktivet (antogs preliminärt 2023) utökar räckvidden till tidigare oreglerade kreditformer som BNPL (köp nu, betala senare) och peer-to-peer-lån och ställer mer detaljerade krav på kreditprövning och information. Man inför dock inte något generellt krav på viss bolagsform medlemsstaterna får själva avgöra om icke-bankaktörer ska få låna ut. I de flesta EU-länder finns separata licenskategorier för finansieringsföretag som sysslar med utlåning men inte tar insättningar och i många länder även enklare registreringssystem för mindre kreditgivare. Tyskland är ett undantag i skärpande riktning, där klassas praktiskt taget all näringsmässig utlåning som bankverksamhet, vilket har gjort att renodlade snabblåneföretag är sällsynta, utlåning sker främst via banker eller genom gränsöverskridande aktörer från andra EU-länder. I Storbritannien valde man en annan väg efter sin snabblånekris kring 2013 - 2015 man införde visserligen ett strikt räntetak (max 0,8% ränta per dag på korta lån) och begränsade avgifter, men istället för att avskaffa payday lenders ställde Finansinspektionen upp hårda beteenderegler och drev med tillsynsåtgärder bort de värsta aktörerna. Resultatet

blev att många stora snabblånefirmor gick i konkurs eller drog sig ur, och marknaden konsoliderades till färre, mer ansvarsfulla aktörer. Men det finns fortfarande särskilda konsumentkreditbolag i UK, de måste bara vara auktoriserade av FCA och leva upp till dess regelverk om "responsible lending".

Internationella trender:

Globalt sett ses överskuldsättning som en växande risk i många ekonomier, särskilt i tider av stigande räntor. Organisationer som OECD och Världsbanken har rekommenderat länder att införa tvingande kreditprövningsregler och gärna nationella skuldregister för att förbättra utlåningsbesluten. Olika jurisdiktioner experimenterar med verktyg som "cap på skuldkvot" (t.ex. max 50% av inkomst får gå till skuldbetalningar, som i vissa asiatiska länder) och stärkta insolvenslagar för konsumenter. Den svenska modellen att helt kräva banktillstånd för all konsumentutlåning är dock relativt unik. Det blir intressant att se om andra tar efter detta eller om man föredrar mer gradvisa justeringar. Lagrådet i Sverige noterade att vår reform är en inskränkning i näringsfriheten och påpekade att sådana inskränkningar måste hålla sig inom vad som är nödvändigt för syftet. Att rådet ändå godtog det mesta av förslaget (förutom förmedlarna) kan tolkas som att överskuldssättningsproblemet anses allvarligt nog att motivera även kraftfulla åtgärder.

9. Slutsatser

Utvecklingen på den svenska kreditmarknaden under de senaste åren har präglats av en tydlig åtstramning. Drivkraften har varit att stärka konsumentskyddet och komma till rätta med problemet överskuldsetting. Myndigheter och lagstiftare har steg för steg skruvat upp kraven, först via räntetak och avgiftstak, sedan genom skärpta riktlinjer för kreditprövning, och slutligen genom att helt avveckla den separata sektor där snabblåneföretagen verkade.

Tillsynspraxis har också hunnit ifatt. Genom rättsfallen Resurs Bank och Svea Bank har det slagits fast att lagen kräver en helhetssyn på låntagarens ekonomi, en kreditgivare får inte blunda för uppenbart relevanta uppgifter och sedan hävda att prövningen ändå var tillräcklig. Domen har, tillsammans med FI:s egna råd, flyttat branschstandarden mot mer ingående kreditkontroller. Därmed har Sverige nu bland de strängare tolkningarna i Europa av vad "ansvarsfull kreditgivning" innebär i praktiken.

Samtidigt innebär de nya reglerna en omritad marknadskarta. Att en hel kategori av långivare försvinner eller transformeras är en betydande strukturell förändring. Vi kan förvänta oss konsolidering, viss minskning av antalet aktörer och en eventuell omallokering av kundgrupper mellan dem. Kvar står sannolikt färre, större aktörer som övervakas noggrannare och följer liknande högre standarder i sina kreditprövningar. För konsumenten kan det innebära färre "enkla" lån att få, men också färre skuldfällor att råka ut för.

Balansgången mellan skydd och tillgång är central. Sverige har valt att väga över tydligt på skyddssidan, hellre neka ett riskabelt lån än att låta en konsument potentiellt överbelåna sig. Detta har ett pris i form av minskad valfrihet och konkurrens. Men lagstiftaren gör bedömningen att det priset är värt att betala för att komma till rätta med ett samhällsproblem som överskuldsetting. Officiellt

framhålls att LVK-bolagens utlåning ändå var marginell i volym, så de makroekonomiska effekterna tros små, medan konsumentskyddseffekten kan bli stor då just de mest utsatta låntagarna skyddas. Kritiker oroar sig dock för att innovation och kundnytta kan gå förlorad att Sverige tappar sin edge som fintech-center och att lånevillkor på sikt blir mindre förmånliga utan nischaktörernas konkurrenstryck.

I ett större perspektiv står Sverige som ett intressant case. Vi ser nu ett av de mest långtgående konsumentskyddsinitiativen i Europa för kreditmarknaden. Utfallet kommer säkert att observeras av andra länder som brottas med liknande dilemman. Om reformen lyckas minska skuldsettingen bland utsatta grupper utan att orsaka alltför negativa bieffekter, kan den bana väg för liknande policyåtgärder internationellt. Om den istället leder till oväntade problem som framväxt av oreglerade alternativa lån, eller att vissa grupper hamnar utanför det finansiella systemet, då får man kanske tänka om och finjustera.

Det som redan nu kan konstateras är att budskapet till kreditgivarna är skarpt och tydligt, konsumentkrediter ska ges på ett ansvarsfullt sätt, punkt slut. De som inte vill eller kan leva upp till det har ingen plats på den legitima marknaden. Svensk kreditgivning går därmed in i en ny era, en era av färre men mer reglerade aktörer, av mer genomlysta kreditprövningar och av en politisk nolltolerans mot "lätta lån" som riskerar stjäla låntagare. Huruvida detta leder till ett långsiktigt sundare låneklimat och mindre överskuldsetting återstår att se, men trenden mot ökad reglering är tydlig och lär fortsätta framöver, i Sverige såväl som inom EU i stort.

Referenslista

- Konsumentkreditlagen (2010:1846)
- Lag (2014:275) om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK-lagen)
- Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse (LBF)
- Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2014:11)
- Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2021:29) - ersatt av FFFS 2023:20
- Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2023:20) om krediter i konsumentförhållanden
- EU-direktiv 2008/48/EG om konsumentkrediter (reviderat genom direktiv (EU) 2023/2225)
- Europeiska bankmyndighetens (EBA) riktlinjer om kreditprövning: EBA/GL/2020/06
- Proposition 2024/25:17 – Ett förstärkt konsumentskydd mot riskfylld kreditgivning och överskuldsättning
- SOU 2023:38 En ny konsumentkreditlag - förstärkt skydd mot överskuldsättning
- Förvaltningsrätten i Stockholm, dom 2023-11-XX, (Svea Bank)
- Förvaltningsrätten i Stockholm, dom 2023-11-XX, (Resurs Bank)
- Kammarrätten i Stockholm, dom 2024-06-XX, (Resurs Bank)
- Kammarrätten i Stockholm, dom 2024-09-XX, (Svea Bank)
- Högsta förvaltningsdomstolen, beslut 2024-12-13, (ej prövningstillstånd i båda målen)
- Finansinspektionen (2022): Sanktionsbeslut mot Resurs Bank och Svea Bank (FI dnr 21-12345 & 21-12346)
- Finansinspektionen (2021): Allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden, FFFS 2021:29
- Finansinspektionen (2023): Allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden, FFFS 2023:20
- Regeringskansliet (2023): Promemoria - Stärkt konsumentskydd på kreditmarknaden
- Lagrådet (2024): Yttrande över förslag om upphävande av LVK-lagen
- Konsumentverket (2023): Remissyttrande
- Kronofogdemyndigheten (2023): Remissyttrande
- Swedish FinTech Association (2023): Remissvar till Finansdepartementet
- Konkursverket (2023): Remissvar till Finansdepartementet
- Svenska Bankföreningen (2023): Remissvar till Finansdepartementet
- Finansinspektionen i Finland (2023): Tillsynsrapport om räntetak och konsumentkrediter
- Finanstilsynet i Norge (2022): Gjeldsinformasjonslov og gjeldsregister - årsrapport
- European Banking Authority (2020): Guidelines on loan origination and monitoring (EBA/GL/2020/06)
- UK Financial Conduct Authority (FCA): Consumer credit and responsible lending guidelines, 2022
- OECD (2022): Consumer Credit and Financial Well-being: Policy Responses and Trends

www.bdo.se